

roman. En die doet elke mogelijkheid van waardeering voor ons wegvallen. Aan zijn drastisch samenstel van verzetpleging, politieke agitatie, partij-terrorisme, ontbreekt elke ideële motiveering. Wat juist in den jongen uit „De Herberg met het Hoelizer” zoo sterk sprak, het ten-slotte-groote van wat hem bewoog en fanatiseerde, wordt hier gemist, met name in het tweede gedeelte van den roman en in zijn hoofdzak: de Milja-schepping. Zeker, er is bij haar wel idealisme, maar veel grooter dan dat is haar wraaklust. Er breekt ook wel iets van het fijne van Leonard (uit „De Herberg”) door in de Kosta-figuur, maar daaroverheen golft voor het lezersoog aanstands weer de heische vernielzucht. De liefde, die er was bij den kleinen held uit de herberg en, grooter en dieper, bij den pater uit het bergdorp, is hier verwrongen tot haat, en de menscheelikeid, die daar onder het primitieve bloeds, is hier oververkerd door wreedheid en rustdorst. Het levenveroverende beteekent hier levensvernietiging. En wat heroïsme moet zijn en aanvankelijk was, ook al was het dan revolutionair heroïsme, is geworden wraak-begeerte na haar fatalisme.

Geestelijk-zedelijk is daarom deze roman volstrekt onaanvaardbaar. De „geest uit den afgrond” staat uit zijn bladzijden op, in al zijn demonische afzichteelikeid. De offerbereidheid, die een van de leidende motieven is uit het werk, is een christelijke gedachte, maar waar ze geboren wordt uit haat en wraakzucht, is ze anti-christelijk. En haar, ongetwijfeld schitterende, literaire verbeelding, is dood-gevaarlijk. Indien ergens, dan klem hier het voor ons primaire van de principiële literatuur-beschouwing, die waardeering van waarde absoluut en beslissend scheidt.

C. T.

III ZIELKUNDE III

Vorming der persoonlijkheid.

II.

Wij komen nu voor de vraag, hoe wij het begrip „vorming der persoonlijkheid” of „persoonlijkhedsvorming” hebben te definieeren.

Wij wezen er reeds op, dat er verschil is tusschen „persoonlijkhedsvorming” en „karaktervorming”.

Wij willen echter ook al dadelijk toegeven, dat

POPULAIR-WETEN -

SCHAPPELUKE SCHEITSEN

De plaats van Maria, de moeder des Heeren, in de heilsgeschiedenis.

II.

Er is nog meer te lezen, reeds in het Kerstverhaal van het evangelie, over Jozefs en Maria's huwelijk. In Luc. 2:7 heet het: „en zij baarde haar eerstgeboren zoon”. Het Grieksch heeft daar *prototokos*. Nu is dat woord niet zeldzaam in het N. T. en de christelijke literatuur van den oudsten tijd. Ook om iets anders omtrent Christus aan te duiden dan zijn relatie tot Maria wordt het wel gebruikt. Hij is de „eerstgeborene onder vele broeders” (Rom. 8:29), of ook alleen „de eerstgeborene” (Hebr. 1:6); Hij heet „de eerstgeborene uit of van de dooden” (Kol. 1:18. Openb. 1:5) en „van de heele schepping” (Kol. 1:15). Maar als de Arianen zich op de laatste uitdrukking bijv. zouden willen beroepen voor hun leer, dat Christus naar zijn wezen dicht bij de schepping dan bij God staat, zijn we onmiddellijk klaar om hen te wijzen op dat andere woord: *monogenes*, d. i. eeniggeborene. Om die gedachte uit te drukken, is dus de Griekse bijbel niet verlegen om woorden.

En als ze zegt *prototokos*, bedoelt ze immer een, die een reeks aanvangt; de rij opent, terwijl anderen volgen. Temeer heeft deze redeneering kracht in het onderhavige geval, omdat niet slechts bij de aanduiding van Christus' verhouding tot den Vader het verschil tusschen den Zoon en den Middelaar kan worden uitgedrukt door verschillende woorden, maar omdat ook bij kinderen van aardsche vaders en moeders dezelfde Lucas, die het Kerstevangelie van Maria's eerstgeboren zoon schreef, de onderscheiding kent tusschen *prototokos* (eerstgeborene) en *monogenes* (eeniggeborene). In 7:12 noemt hij den z.g.n. „jongeling van Nain” een „eeniggeboren zoon van zijn moeder”.

Nu heeft men zich sinds den vernufteling Hieronymus er wel op beroepen, dat „eerstgeborene” ook terminologie van de Mozaïsche wet is, en dat in deze terminologie toch op den „eerstgeborene” niet noodzakelijk anderen volgen moeten, doch dan verliest men uit het oog, dat Lucas niet in de termen van den wetgever spreekt. Hij is in zijn verhaal historicus, die de verdere geschiedenis van

beide begrippen moeilijk zijn te omschrijven en dat het niet zoo heel eenvoudig is te zeggen, waarin nu eigenlijk het verschil tusschen deze twee bestaat.

Toch willen wij trachten over deze dingen iets meer te zeggen, om zoo te komen tot een begrips-begrenzing.

Het karakter behoort bij de persoonlijkheid. En persoonlijkheid zonder karakter bestaat er niet. Want ook al is een persoonlijkheid slecht gevormd en verkeerd ontwikkeld en al heeft deze een slecht of gebrekkig karakter, dan nog kunnen wij bij den mensch, dien het betreft, spreken van een karakter en van een persoonlijkheid.

Dat nu karakter en persoonlijkheid niet hetzelfde zijn blijkt wel hieruit, dat wij in het dagelijksche leven zeer wel van iemand kunnen zeggen: „die man of die vrouw is heelemaal geen persoonlijkheid”. En als iemand dan zegt: ik vind het toch geen ongeschikt type, dan kunnen wij antwoorden: „o neen, hij (zij) heeft een best karakter”.

Om nu misverstand te voorkomen, moeten wij er al dadelijk op wijzen, dat men ook weer niet moet denken, dat een persoonlijkheid per sé iemand wezen moet zoo van het type, dat altijd weer met kracht en geweld optreedt, dat steeds opnieuw zich gelden laat en dat wel voort voldoende de ellebogen te gebruiken om vooraan te komen in de rij. Iemand kan rustig en kalm zijn gang gaan, in het publieke leven niet op den voorgrond treden, weinig van zich laten hooren, misschien zelfs in den eigen gezinskring de neiging hebben zich terug te trekken, terwijl hij toch werkelijk datgene is, wat men pleegt te noemen „een persoonlijkheid”.

Maar, dat deze persoonlijkheid zich nu op de wijze openbaart zooals wij die omschreven, is een kwestie van zijn karakter.

Nu behoort, zoo we zeiden, het karakter tot de persoonlijkheid. Door het karakter wordt de persoonlijkheid op een bepaalde wijze gekleurd.

De persoonlijkheid echter omvat het totaal van de levensuitingen van den betrokkene. Het karakter geeft aan die levensuitingen kleur en type.

Het antwoord op de vraag, of iemand een gevormde persoonlijkheid is, wordt bepaald door verschillende factoren. De belangrijkste factoren hierbij zijn deze, of iemands aanleg tot zijn recht komt, of de opvoedings- en milieu-invloeden zich op harmonische wijze bij dezen aanleg hebben aanpasten en of de betrokkene in de levensomstandigheden en het cultuurmilieu, waarin God hem heeft geplaatst, zijn door opvoeding en milieu ontwikkelden aanleg weet te

de heilige familie kent, en die dus nimmer eerstgeboren zoon zou kunnen schrijven, wanneer hij niet van meerdere, latere kinderen wist.

* * *

Voorts zijn daar, ten bewijze van het feit, dat Maria na Bethlehem's wonder een heel gewone huisvrouwentaak in een groot en druk en waarschijnlijk niet-rijk gezin aanvaard en trouw vervuld heeft, de vele plaatsen in het N. T., die van de broeders des Heeren spreken. Deze plaatsen zijn zeven in getal, terwijl één ander maal van één der broeders nog gesproken wordt onder die aanduiding (Matth. 12:46 e.v.; 13:55; Mark. 3:31 e.v.; Joh. 2:12; 7:3 en 5; Hand. 1:14; I Kor. 9:5 en Gal. 1:19.)²² De namen der vier broeders zijn bewaard in het evangelie (Jakob, Josef of Jose, Simon en Juda; volgens kerkelijke traditie was Jakob de oudste van die vier). Er waren ook zusters; volgens Mark. 13:56 minstens twee; hun namen zijn niet bewaard en de vrij laat opduikende berichten over hen variëren onderling zowel over het getal als over de namen.

En in den tijd, toen in de kerk van Madonna-verering nog geen spoor te ontdekken was, weten dan ook kerkvaders als Irenaeus en Tertullianus van een maagdlikeid van Maria slechts *a d h u c*, d. i. tot op den tijd van de geboorte van Jezus.²³ Hoe konden ze ook anders in hun bijbel lezen, waarin Matth. 1:25, en *prototokos* (eerstgeborene) en van de broeders van den Heere stond.

Pas tegen het eind van de 4e eeuw, wanneer er reeds duidelijk Mariavereering is, wordt de kwestie van Jezus' familieomstandigheden voorwerp van uitvoeriger overwegingen. Overwegingen, die niet los stonden van de toenmalige dogmatiek en ethiek.

De overzichten, die bijv. Lightfoot²⁴, Zahn en Bavinck geven over deze overwegingen, knopen aan bij de namen van Epiphanius, die de broeders des Heeren hield voor kinderen uit een vroeger huwelijk van Jozef met een andere vrouw; van Hieronymus, die hen aanzag voor neefs van Jezus, en van Helvidius, die nuchter de gegevens van de Schrift verdedigd heeft.

²² Uitvoerig en in hoofdzaak onwederlegbaar over de familie van den Heere: Th. Zahn: *Forschungen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons* VI, 1900, 225-364.

²³ Dit juist voor Irenaeus, die in zijn recapitulatie-theorie wel parallel trekt tusschen Maria en Eva, te hebben gezegd: is het barbaars van Hugo Koch's reeds eerder geciteerd bewijs: *Adhuc Virgo*.

²⁴ J. B. Lightfoot, *Galatian*, London, 1884, p. 252-291.

gebruiken op een wijze, die vruchtdragend is.

Wij kunnen van iemand, die aan de voorwaarden, in de laatste zinnen gesteld, voldoet, zeggen, dat hij een gevormde persoonlijkheid is, of ook wel, dat hij een gevormde persoonlijkheid heeft (wij komen op dit verschil in uitdruckswijze nog wel nader terug).

Maar het moet duidelijk zijn, dat een niet-gevormde persoonlijkheid toch ook een persoonlijkheid is.

Alleen maar, hier komen wij in botsing met het spraakgebruik, naar het schijnt. Wanneer wij van iemand zeggen: „hij is een persoonlijkheid”, dan bedoelen wij meestal: hij is een sterke persoonlijkheid. Dit spraakgebruik moet ons niet in de war brengen. Onze taal kent meer dergelijke zegswijzen. Wanneer ik van iemand zeg: „dat is een „man””, dan bedoel ik daarmee, dat de betrokkene een flinke man is, dat zijn mannelijke eigenschappen als bijzondere deugden naar voren treden. Maar dit beteekent niet, dat de duizenden, die bij den Burgerlijken Stand staan ingeschreven en van wie ik niet gaarne zou zeggen, dat zij mannen zijn in dien specialen zin, daarom geen mannen zijn. Integendeel, ieder zal direct bereid zijn om te zeggen, dat er idem zoveel mannen in die en die stad wonen, ook al heeft hij eerst betoogd, dat de persoon voor wien hij veel vereering heeft, een „man” is.

Zoo wordt nu ook het woord persoonlijkheid in tweeërlei zin gebruikt. Het wordt gebruikt in den specialen zin, ongeveer synoniem met de wijze waarop het woord „een man” of „een vrouw” gebezigd wordt; maar het woord persoonlijkheid kan ook gebezigd worden in den algemeenen zin, waarbij het eenvoudig beteekent de totaalstructuur, de samenhang van het leven in den ééne mensch, over wien wij handelen. Zoo wordt het mogelijk, dat wij spreken over „een merkwaardige persoonlijkheid”, „een onevenwichtige persoonlijkheid”, „een krachtige persoonlijkheid”, „een weinig betekenende persoonlijkheid”, enz.

Allerlei misvattingen, die er ten opzichte van het begrip persoonlijkheid bestaan, zijn nu voortgekomen uit het feit, dat men de twee begrippen „persoonlijkheid” met elkaar verwarde.

Wanneer in allerlei advertenties bepaalde methodes worden aanbevolen tot vorming der persoonlijkheid, dan denkt men veelal aan het woord persoonlijkheid in den specialen zin. „Wees een persoonlijkheid”, zoo zegt men dan. In dat geval beteekent dit dan: „Wees een flinke persoonlijkheid, wees een kerel, wees een sterke persoonlijkheid”.

In dien zin gebruikt, is het begrip „persoon-

Op den strijd, die nu Helvidius en Hieronymus voerden nader ingaan, gedooft het bestek niet. Wel kan nog even worden gezegd, dat Epiphanius' voorstelling in de Griekse kerk veel aanhang vond; en rust in mededeelingen van het prot-evangelie van Jacobus, dat Jozef voor zijn aanraking met Maria weduwnaar maakt, een heel oud man dan reeds. En dat Hieronymus, nog vorder schietende dan Epiphanius, niet slechts de maagdlikeid van Maria reddend wilde, doch ook die van Jozef. Zijn idee was origineel. Deze groote geleerde in de oogen van zijn lijdgenooten, raadsman van de deftige romeinse dames in theologische en seculische problemen, heeft zonder gebruik te maken van het bedenkelijke middel der apocryphe traditie, puur door exegetische scherpzinnigheid en onovertroffen geleerdheid, het klaar-gespeeld een oplossing van zijn probleem te vinden, die compleet voldeed aan den toenmaals geldenden smaak. Dan blijven weliswaar van al de Jakobussen van het N. T. er maar twee over, dan worden de broeders des Heeren wel tot discipelen gemaakt, al bleek hun onwil om zich bij Christus aan te sluiten vóór Zijn opstanding ook meermalen evident (Mark. 3 en Joh. 7); dan worden de vier vrouwen, die bij het kruis stonden, gereduceerd tot drie (Joh. 19:25) en had Maria van Nazareth een zuster, die ook Maria heette, maar dan is dit geweldige resultaat toch ook bereikt, dat Jozef en Maria beide te respecteren zijn voor een kerk, die aan haar monniken en nonnen al groter glorie geeft.

Het is wel duidelijk, dat al wie Hieronymus' tendenzen afwijst, voor zijn constructie weinig goede woorden over hebben kan.

Maar ook de gedachte van Epiphanius is moeilijk te rijmen met de Schriftgegevens. Stel, dat Jozef voor zijn moederloos gebleven kindertjes in Maria een moeder had gezocht, zou God dan deze Maria verkoren hebben om moeder van Christus te zijn? En hoe wil men b.v. bij een dergelijke constructie der feiten plaats geven aan iets als de vlucht naar Egypte?

Wie nu maar geen probleem maakt van wat heel simpel is, is hier toch wel spoedig klaar. Alleen een theologie, die zich almeer heeft vastgewoeld in de verdediging der in haar kerk voortwoerende Madonna-verering, staat hier verlegen, en weet in haar verlegenheid tenslotte ook geen grenzen meer.

Wanswerd a. d. Streek.

R. SCHIPPERS.

lijkeidsver-
schen zom-
gesuggere-
schen we-
waren, te-
zooals m-
zooals m-
slaagden.

Wannee-
soonlijke-
neer deze-
leven ond-
flinke ken-
en met -
moet doe-
dan is d-
vaarlijk-
kene zel-

Persoon-
anders d-
van „ster-
Persoon-
de genad-
God ons-
ons heef-
schen v-
de leidin-
invloeden-
heeft.

Ware p-
uitgroe-
gaafheid-
omstand-
doen ont-
heeft geg-
Vandae-
persoon-
zeggen, d-
arbeid, in-
in zijn v-
schatte-
heeft.

In ho-
gaven, d-
wicht -
bij de op-
vraag.

Dit ev-
vrucht v-
van kán-
De opvo-
echter ve-
de meer-
beleven-
roeping-
zijn opte-
vorming.

Wanne-
beeld, on-
heeft tew-
oefenen -
laatste b-
door zijn-
gezin, d-
ook in d-
juiste ev-
hem rec-
ping in-
zijdelings-
de hande-

Want
plicht, m-
over zijn-
evenwicht-
soonlijke-
van zijn-
biddend-
vinden.

éene per-
in zijn e-
Door
wij bed-
tot den-
lijk in e-
do ondc-
gaafdehe-

Na d-
grppen
ming” k-
dan ond-
ben te v-
oenige a-
het beg-
Het k-
de pers-
Door
bepaald
Maar

vormend-
dus ni-
alsof w-
toch no-
lijk ever-
wegnem-
Dat lan-
karakter-
lijkheid